

การศึกษาปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการ
เรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Study of Problems and Needs for Development of Instructional
Model to Promote Teenage Pregnancy Prevention Literacy of
Junior High School Students

ชนิดาภา ขอสุขวรกุล^{1*}, ชาติชาย ม่วงปฐม², จุลามาต จันทรศรีสุต³, สุภัทรา วันเพ็ญ⁴
Chanidapa Khorsukworakul^{1*}, Chatchai Muangpatom², Julamas Jansrisukot³,
Supatra Wanpen⁴

¹ สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Graduate studies, Udon Thani Rajabhat University

^{2,3,4} สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Graduate studies, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding email: chanidapa.k@sskru.ac.th

Received: 11 November 2021; Revised: 13 December 2021; Accepted: 14 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 2) ศึกษาความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ด้านสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษา ครูประจำชั้น ครูแนะแนว พยาบาลเชี่ยวชาญผู้ มีประสบการณ์การดูแลสุขภาพวัยรุ่น ผู้ปกครองนักเรียนวัยรุ่น นักเรียนชายและนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รวมกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า ทศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์วัยรุ่นของครูและผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ในขณะที่วัยรุ่นส่วนหนึ่งเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ ส่วนสาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ได้แก่ ปัจจัยด้านพัฒนาการของวัยรุ่น ค่านิยมและทัศนคติ การเลี้ยงดูของครอบครัว สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านสื่อสังคม สภาพการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในปัจจุบันพบว่ายังมีปัญหาทั้งด้านหลักสูตร ครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

2) ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร พบว่า มีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ทั้งหมด 6 ด้านได้แก่ ด้านหลักสูตร เนื้อหา ครูผู้สอน กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และ ด้านการวัดและการประเมินผล

คำสำคัญ : ปัญหาและความต้องการที่จำเป็น, รูปแบบการจัดการเรียนรู้, ความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

ABSTRACT

This research is qualitative research. The objectives were to 1) Study the problematic state of sex education instruction and teenage pregnancy prevention; 2) Study needs for the development of the instructional model to enhance teenage pregnancy prevention literacy. The sample includes specialist in health literacy and transformative learning, school administrator, health education teacher, homeroom teacher, guidance teacher, a specialist nurse who has experience in health's adolescent, teenager's parents, male and female students in grade 10, a total sample are 55 people. Collect data through in-depth interviews and group discussions. Data were analyzed using content analysis methods.

The results showed that 1) The problematic state of sex education instruction and teenage pregnancy prevention found that most teachers and parent's attitudes towards sex and teenage pregnancy are inappropriate, while some adolescents consider it normal to have sex in adolescence. The causes and risk factors that cause premature pregnancy include the developmental factors of adolescents, values and attitudes, family's caring, social and environmental conditions, and social media. The present state of sex education and premature pregnancy prevention instruction found that there were still problems in the curriculum, teachers, instructional media, and measurement and evaluation. 2) Needs for the development of the instructional model to enhance teenage pregnancy prevention literacy found that the recommendations for the development of an instructional model to enhance teenage pregnancy prevention literacy were suggestions in all 6 areas: curriculum, content, teachers, instructional activities, instructional materials and measurement and evaluation.

Keywords: Problems and Needs, Instructional Model, Teenage Pregnancy Prevention Literacy

บทนำ

การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรหรือการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นปัญหาที่ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญและตื่นตัวที่จะหามาตรการและวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหานี้ เพราะเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของประชากรทุกกลุ่มวัยตั้งแต่แรกเกิด วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ปัญหาดังกล่าวมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นภาระและส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติ (ธีรศักดิ์ ลักษณะนันท์ และ สมพร อิทธิเดชพงษ์, 2558) องค์การอนามัยโลกรายงานว่า ทุก ๆ ปีจะมีวัยรุ่นหญิงคลอดบุตรประมาณ 16 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง วัยรุ่นหญิงที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปีได้รับการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยประมาณสามล้านคนต่อปี ในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลางพบว่า ภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์และการคลอดบุตรเป็นสาเหตุการตายอันดับต้นๆของวัยรุ่นหญิงอายุระหว่าง 15-19 ปี อัตราการเสียชีวิตในทารกแรกเกิดสูงกว่า ร้อยละ 50 ในการคลอดจากมารดาวัยรุ่น (กรมอนามัย, 2562) องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดให้การลดอัตราคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปีเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals, MDGs) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) และกำหนดให้การลดอัตราคลอดในวัยรุ่นอายุ 10-14 ปีและอายุ 15-19 ปีเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดในการบรรลุเป้าหมายที่ 3 ว่าด้วยการสร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพและส่งเสริมสุขภาพที่ดีของคนทุกเพศทุกวัยที่นานาชาติต้องการบรรลุให้ได้ภายในปีพ.ศ.2573 (WHO, 2014)

การวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ก็พบว่า ปัญหาที่สำคัญของวัยรุ่นคือ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สาเหตุของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งวิวัฒนาการความเจริญในด้านต่างๆ ความเป็นอยู่ของวัยรุ่นแปรเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบัน การดำรงชีพของครอบครัวจำนวนมากต้องดิ้นรนทำมาหาเลี้ยงชีพ ไม่สามารถดูแลเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพได้ เด็กจำนวนมากรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของตนเองเมื่อก้าวเข้าสู่วัยรุ่นไม่ได้ และไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันสภาพแวดล้อมรอบตัวได้ ประกอบกับเด็กเจริญเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นเร็วขึ้น การขาดโอกาสเรียนรู้เรื่องเพศวิถี ขาดความเข้าใจและขาดการฝึกฝนทักษะชีวิต การไม่สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่เป็นมิตร การเข้าถึงสื่อทุกรูปแบบได้โดยไร้ขีดจำกัด ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมทางเพศเร็วขึ้น (กรมอนามัย, 2560) ซึ่งมีการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์และโทรศัพท์มือถือ ส่งผลต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยวัยรุ่นที่ดูเนื้อหาทางเพศที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ มากขึ้น จะมีการรับรู้ที่ผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศและมีเพศสัมพันธ์เร็วก่อนวัยอันควร ส่งผลให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้มีการป้องกันจนเกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรเพิ่มขึ้น (Kimemia & Mugambi, 2016)

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีผลกระทบทั้งด้านสังคมและด้านสุขภาพ ผลกระทบด้านสังคม ได้แก่ การสร้างความอับอายให้กับครอบครัว นำไปสู่ปัญหาครอบครัว ปัญหาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการศึกษาน้อย เสียโอกาสในการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูง ทำให้รายได้ไม่เพียงพอจึงมีความเสี่ยงในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ยาเสพติด และความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ทั้งในตัววัยรุ่น ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559) การเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว การแต่งงานในขณะที่ยังน้อย ไม่มีความรู้และความพร้อมในการดูแลเด็ก ปัญหาความยากจนและความลำบากในการจัดหาที่อยู่อาศัย อีกทั้งยังต้องรับมือกับทัศนคติในเชิงลบและการตีตราทางสังคม (กรมอนามัย, 2560) เสียโอกาสทางการศึกษา หน้าที่การงาน รวมทั้งรายได้ในอนาคต การขาดความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร ส่งผลให้เด็กจำนวนหนึ่งถูกทอดทิ้ง หรือเติบโตมาอย่างไม่มีคุณภาพ (ธีรศักดิ์ ลักษณะนันท์ และ สมพร อิทธิเดชพงษ์, 2558)

ผลกระทบด้านสุขภาพ ได้แก่ ภาวะช็อค การคลอตก่อนกำหนด การคลอตกยาก การผ่าตัดคลอด ทารกออกทางหน้าท้อง ภาวะตกเลือดหลังคลอด ภาวะความดันโลหิตสูง ภาวะถุงน้ำคร่ำแตกก่อนกำหนด โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ การแท้งและภาวะแทรกซ้อน การเสียชีวิตของมารดา การเสียชีวิตของทารก เด็กแรกเกิดน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้เห็นสมควรให้สร้างกลไกในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน และประชาสังคม เพื่อบูรณาการให้การป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นรูปธรรม มีความเป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้ตราพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ขึ้น โดยมีสาระสำคัญในมาตราที่ 6 คือ ให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดย จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน จัดหาและพัฒนาผู้สอนให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษาและให้คำปรึกษาในเรื่องการป้องกัน และแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่นักเรียน จัดให้มีระบบการดูแล ช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีระบบการส่งต่อ ให้ได้รับบริการอนามัยการเจริญพันธุ์และการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้กำหนดให้ความรอบรู้ในการดูแลสุขภาพเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน และในเป้าหมายการพัฒนาเป้าหมายที่ 4 ตัวชี้วัดที่ 4.5 คือ การคลอตกในผู้หญิงกลุ่มอายุ 15–19 ปี ลดลง (กรมอนามัย, 2560)

การวิจัยเพื่อประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพของวัยรุ่นหญิงไทยระหว่างอายุ 15-21 ปี ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ยังพบว่า วัยรุ่นร้อยละ 95.5 มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับไม่ดีพอ ส่วนพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร พบว่า ร้อยละ 51.4 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 46.7 อยู่ในระดับไม่ดีพอ และมีเพียงร้อยละ 1.8 เท่านั้นที่มีพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของความรอบรู้ด้านสุขภาพก็พบว่า วัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพในเกือบทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับไม่ดี (กรมอนามัย, 2559) ยกเว้นด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ ที่อยู่ในระดับพอใช้แต่โน้มเอียงไปอยู่ในระดับไม่ดี จึงควรพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพในวัยรุ่นทุกองค์ประกอบ ผู้วิจัยเสนอให้มีการปรับปรุงหลักสูตร และการอบรมเยาวชนให้มีพื้นฐานเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้เยาวชนมีความรู้เป็นอาวุธติดตัวในการตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตที่ถูกต้อง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

การเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาในปัจจุบันยังมีช่องว่างเชิงคุณภาพ เช่น วิธีสอนส่วนใหญ่เน้นการบรรยาย ขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ ครูสอนเพศวิถีศึกษาไม่ได้รับการอบรมการสอนเพศวิถีศึกษา การเรียนการสอนยังไม่ครอบคลุมรอบด้านในทุกประเด็น นอกจากนั้น การสอนยังไม่เอื้อให้นักเรียนนำความรู้จากชั้นเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ถึงแม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขจะมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 โดยปัจจุบันมีการจัดบริการแก่วัยรุ่นทุกกลุ่มในบริบทต่างๆ ได้แก่ สถานบริการสาธารณสุข สถานศึกษาและชุมชน อย่างไรก็ตามยังพบว่าจำนวนวัยรุ่นที่เข้ามาใช้บริการยังน้อยอยู่ (กระทรวงสาธารณสุข, 2557) คณะกรรมการพัฒนามาตรการเจริญพันธุ์แห่งชาติ กรมอนามัย ได้เสนอปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้สามารถแก้ไขและป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น คือ การสร้างทักษะชีวิตและความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของเด็ก และเยาวชนไทยให้สามารถนำไปใช้ในการคิดและตัดสินใจเลือกปฏิบัติในวิถีเพศที่ปลอดภัย (รณชัย โตสมภาค, 2559) และ นัทบีม (Nutbeam, 2015) ได้เสนอว่า การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพให้แก่บุคคล

สามารถทำได้โดยการให้ความรู้ผ่านการจัดการศึกษาในภาคบังคับให้แก่นักเรียน และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลเกิดความตระหนักและเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีพฤติกรรมทางสุขภาพที่เหมาะสมและสามารถป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้ด้วยตนเอง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจปัญหาและความต้องการที่แท้จริงสามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นมีความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
2. เพื่อศึกษาความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและวิเคราะห์ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาในกรณีโรงเรียนขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดอุดรธานี ที่สอนนักเรียนทั้งเพศชายและเพศหญิง ระยะเวลาการศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 วิธีการศึกษา เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) การวิจัยนี้ได้รับการรับรองการวิจัยในมนุษย์โครงการวิจัยเลขที่ อว 0622.7/263 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ลงวันที่ 11 กันยายน พ.ศ 2562 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือครู ผู้ปกครอง และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดอุดรธานี การวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มที่มีประสิทธิภาพจะใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 6-12 คน (เก็กนกก เอื้อวงศ์, 2562) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 12 คน ทั้งหมด 4 กลุ่ม และกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์อีก 7 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็น 55 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดคือ เป็นผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้สอนหรือให้การปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศวัยรุ่น และเป็นนักเรียนที่เคยผ่านการเรียนรายวิชาเพศศึกษามาแล้ว จึงกำหนดดังนี้ กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 2 คน หัวหน้าหมวดวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ด้านสุขภาพ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพวัยรุ่น 1 คน กลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มได้แก่ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษา จำนวน 5 คน ครูประจำชั้นจำนวน 2 คน ครูแนะแนว 1 คน พยาบาลระดับเชี่ยวชาญผู้มีประสบการณ์การดูแลสุขภาพวัยรุ่น จำนวน 2 คน ผู้ปกครองนักเรียนวัยรุ่น จำนวน 2 คน กลุ่มที่สอง ได้แก่ นักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มที่สาม ได้แก่ นักเรียนชายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มที่สี่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หญิง 6 คน ชาย 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและข้อคำถามปลายเปิด สำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น ความรอบรู้ด้านสุขภาพและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพวัยรุ่น 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่าได้ค่า IOC 0.8-1.0 มีข้อคำถามหลัก 2 ข้อ ได้แก่

1) สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์วัยรุ่น สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดปัญหา ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

2) ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรอย่างไรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประสานงานผ่านผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อชี้แจงโครงการวิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียน รวมทั้งการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์นัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนอก

2) นัดสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มวิชาศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ด้านสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

3) นัดวันเวลาในการสนทนากลุ่ม (Focus group) ดำเนินการสนทนากลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูและผู้ปกครอง นักเรียนหญิง นักเรียนชาย และกลุ่มนักเรียนรวมหญิงชาย โดยดำเนินการในวันเดียวกัน แต่นัดสนทนากลุ่มทีละกลุ่ม แต่ละกลุ่มใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม 60-90 นาที

4) ระหว่างการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จะทำการบันทึกเสียงตลอดระยะเวลาในขณะสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม มีผู้ช่วยวิจัย 2 คนช่วยจดบันทึกคำ และผู้ช่วยถ่ายภาพ 1 คน

5) เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบข้อมูลว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ และสามารถนำเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ในกรณีที่เห็นว่าข้อมูลยังไม่ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำบันทึกข้อมูลที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และแปลผลตามลำดับ การตรวจสอบข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวแล้วก่อนจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะมีการตรวจสอบข้อมูลก่อน เพื่อเป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงและเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความถูกต้องน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพตามหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันหลายวิธีเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (สัญญา เคนาภูมิ, 2558) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) ตามประเด็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยทำการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นแรก การเตรียมและการจัดการข้อมูล (Preparing and organizing the data) โดยการถอดเนื้อความจากเทปแล้วเขียน

บันทึกรายงานข้อมูล ขั้นที่สอง การจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่โดยการกำหนดรหัสให้ข้อมูล (Coding) และ ขั้นสุดท้ายคือ การนำเสนอข้อมูล (Representing the data) (Creswell, 2013) ทำการสรุปข้อมูลเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 7 คน และดำเนินการสนทนากลุ่มทั้งหมด 4 กลุ่ม มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม กลุ่มละ 12 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 55 คน ผู้วิจัยนำเสนอรายงาน ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่

1.1 ทศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์วัยรุ่น ในทัศคติของครูและผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เพราะเป็นวัยที่ต้องศึกษาหาความรู้ เพราะยังไม่มีความรู้ในการป้องกันตนเอง ขาดความพร้อมหลายด้าน จะทำให้เกิดความผิดพลาดและเกิดผลเสีย ต่อตนเอง การเรียนและครอบครัว ดังคำกล่าวของครูและผู้ปกครองได้กล่าวไว้ ดังนี้ “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือเป็นเรื่องไม่เหมาะสม เพราะเด็กยังไม่รู้วิธีการป้องกันตัวเอง อาจจะทำให้ท้องในวัยเรียนได้” (ครู 1) “เด็กนักเรียนยังไม่ควรมีเพศสัมพันธ์เพราะยังดูแลตัวเองไม่ได้เลย ความรู้ก็ยังไม่มี ถ้าท้องตอนเรียนก็ต้องออกจากโรงเรียนอีก ส่วนใหญ่ที่ออกไปแล้วโรงเรียนก็ติดต่อไม่ได้ แล้วก็ค่อยกลับมาเรียนใหม่” (ครู 4) “การที่เด็กจะมีเพศสัมพันธ์ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ผมคิดว่ามันยังไม่เหมาะสม เพราะเด็กเขายังรับผิดชอบตัวเองไม่ได้เลย ถ้าท้องตอนเรียนหนังสือก็จะลำบาก” (ผู้ปกครอง 1) ครูส่วนหนึ่งคิดว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นความต้องการตามวัย ตามธรรมชาติของมนุษย์ เช่น ครูและผู้ปกครองได้กล่าวไว้ว่า “การมีเพศสัมพันธ์จริง ๆ แล้วก็เป็นเรื่องปกติ เพราะร่างกายวัยรุ่นมีการเจริญพันธุ์ ทำให้มีความต้องการทางเพศได้” (ครู 3) “การที่วัยรุ่นจะมีเพศสัมพันธ์ก็ถือว่าไม่ผิดอะไร เพราะเป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ เพียงแต่ว่าผู้ใหญ่ต้องให้ความรู้ในการป้องกันการตั้งท้องและการติดโรคต่าง ๆ ให้เขาอย่างเหมาะสม” (ผู้ปกครอง 2) ส่วนทัศคติของนักเรียนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ดังที่นักเรียนได้กล่าวไว้ว่า “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น เป็นเรื่องไม่ดี เพราะวัยรุ่นยังไม่พร้อม จะทำให้ตั้งครรภ์ได้” (นักเรียน 1) “เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือเป็นเรื่องไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้ท้องและอาจเกิดปัญหาการทำแท้งได้” (นักเรียน 2) “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือเป็นเรื่องไม่เหมาะสม เพราะวัยรุ่นยังรับผิดชอบครอบครัวไม่ได้และไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้” (นักเรียน 3) นักเรียนส่วนหนึ่งบอกว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ ซึ่งนักเรียนบางส่วนได้กล่าวไว้ว่า “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ เพราะวัยรุ่นมีความอยากรู้อยากลอง และถือเป็นการเรียนรู้ในแบบหนึ่ง” (นักเรียน 6) “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือว่าไม่ผิดอะไร บางครั้งก็เป็นสิ่งที่ช่วยคลายเครียดได้และทำให้มีความสุข” (นักเรียน 7) “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นไม่ใช่เรื่องที่ไม่ผิดอะไร เพราะสมัยนี้โลกก็เปิดกว้างมากกว่าสมัยก่อน” (นักเรียน 11) ด้านทัศคติต่อการตั้งครรภ์วัยรุ่นพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 48 คนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่า เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายทั้งปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ปัญหาทางสังคม และปัญหาด้านการเรียน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กล่าวว่า “การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ถือว่าไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะวัยรุ่นยังไม่มีความพร้อมทุก ๆ ด้าน การตั้งครรภ์ในวัยเรียนจะทำให้เรียนหนังสือไม่จบ ครอบครัวก็แบกภาระเลี้ยงดูไม่ไหว” (ผู้ปกครอง

1) “การตั้งครรภ์ในวัยเรียนถือเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้เด็กเสียโอกาสทั้งด้านการศึกษาที่สูงขึ้นและการทำงาน ส่วนใหญ่เด็กที่ท้องแล้วออกจากโรงเรียนไปก็จะว่างงาน หรือไม่ก็ไปทำงานรับจ้างที่ได้เงินน้อย” (ครู 2) “ถ้าใครท้องตอนเรียนหนังสืออยู่ก็จะเรียนหนังสือไม่จบ เพราะไม่กล้ามาโรงเรียนอายเพื่อน อาจจะไปทำแท้งก็ได้ เลี้ยงลูกก็ยังไม่เป็น” (นักเรียน 1)

1.2 สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สามารถแบ่งออกได้ 5 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1) ปัจจัยด้านพัฒนาการของวัยรุ่น ได้แก่ การขาดความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา ขาดความรู้เรื่องการคุมกำเนิด ไม่รู้วิธีป้องกัน มีอารมณ์ชั่ววูบ คึกคะนอง ทำอะไรไม่ค่อยคิด อยากรู้อยากลอง

2) ด้านค่านิยมและทัศนคติ ได้แก่ การแต่งตัวล่อแหลม ค่านิยมการมีแฟน การออกเตรนดแฟนในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวาเลนไทน์ วันลอยกระทง วัยรุ่นหลายคนต่างก็บอกว่าวันดังกล่าวนั้นเขาเรียกกันว่า “วันเสียตัว” นอกจากนี้ยังมีค่านิยมของวัยรุ่นชายที่ต้องการมีแฟนหลายคนเพื่อเป็นการอวดเพื่อน ๆ ว่าตัวเองเจ๋ง และมีการนับแต้มแข่งกันด้วย

3) ด้านครอบครัว ได้แก่ การเลี้ยงดูแบบตามใจ การปล่อยปละละเลยเรื่องพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้างหรือแยกทางกัน เด็กบางคนอยู่กับยาย พ่อแม่ไม่ได้ดูแลตัวเอง ขาดคนดูแลให้คำปรึกษา ขาดการดูแลและควบคุมพฤติกรรมจากผู้ปกครอง ขาดความตระหนักถึงปัญหาที่จะตามมา ผู้ปกครองไม่มีเวลาติดตามพฤติกรรมของบุตรหลาน

4) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอยู่หอพัก อยู่สองต่อสองในที่ลับตาคน เพื่อนชวนเพื่อน เทียวกลางคืน สุรา ยาเสพติด แหล่งท่องเที่ยวที่เข้าถึงได้ง่าย วัยรุ่นมีโอกาสอยู่ด้วยกันตามลำพัง ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือหอพัก ถูกผู้ใหญ่บังคับคุกคามทางเพศ

5) ด้านสื่อสังคม ได้แก่ การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วเข้าถึงสื่อง่ายขึ้น สามารถหาความรู้ได้ง่ายจากสื่อสังคมออนไลน์ การเลียนแบบสื่อลามก

1.3 สภาพการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในปัจจุบัน แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรรายวิชาเพศศึกษายังไม่ครอบคลุมทุกโรงเรียน บางแห่งยังสอนรวมในรายวิชาสุขศึกษา ซึ่งทำให้มีเวลาเรียนจำกัด ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครอบคลุมทุกสาระเกี่ยวกับเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ทำให้มีข้อจำกัดด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจึงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและให้นักเรียนทำรายงานมากกว่าการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

2) ด้านครูผู้สอน ครูส่วนใหญ่เห็นว่า ตนเองมีความเชี่ยวชาญในรายวิชาสุขศึกษา แต่รายวิชาเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรนั้นยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญและไม่มีประสบการณ์การดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น จึงคิดว่าตนเองสอนได้ไม่ดีและอยากให้เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขมาช่วยสอน เพราะจะสามารถสอนได้ลึกซึ้งและยกตัวอย่างให้นักเรียนเห็นภาพได้ดีกว่า

3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูและผู้ปกครองเห็นว่า มีสื่อการเรียนการสอนด้านเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรมากมายทางสื่อสังคมออนไลน์ แต่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจเข้าไปศึกษาหาความรู้ ในทางตรงกันข้าม นักเรียนกลับสนใจดูสื่อที่มีเนื้อหาชกแจงการกระทำด้านลบมากกว่า ซึ่งวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกัน จึงทำให้เกิดพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และทำให้วัยรุ่นบางคนตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนก็มีเวลาจำกัด ครูจึงสามารถใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ได้เพียงส่วนน้อยเพราะต้องเน้นการสอน

เนื้อหาสาระความรู้ที่จะต้องสอบมากกว่า ด้านนักเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่า สื่อการเรียนการสอนยังมีน้อย และไม่ค่อยสะท้อนเรื่องจริงเท่าที่ควร นักเรียนเสนอให้พัฒนาสื่อที่มีเนื้อหาเรื่องราวคล้ายชีวิตจริงมากขึ้น เพื่อจะได้นำไปใช้ตัดสินใจเมื่อตนเองต้องเจอปัญหาในชีวิตจริงได้

4) ด้านการวัดและประเมินผล ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นว่า การประเมินผลรายวิชา เพศศึกษาในปัจจุบัน สามารถประเมินได้เฉพาะด้านความรู้โดยการสอบในชั้นเรียน แต่ด้านอื่น ๆ เช่น ความเชื่อ ทศนคติ หรือพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนยังไม่ได้ทำการประเมินอย่างจริงจัง รวมทั้งยังขาดเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินในห้องเรียนได้

ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สามารถแบ่งได้ 6 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านหลักสูตร มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ตั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูล (access) ความเข้าใจ (understand) ความสามารถในการไต่ถาม (questioning) การตัดสินใจ (make decision) และการนำข้อมูลความรู้ไปใช้ ในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ (apply)

2) จัดให้มีการเรียนการสอนรายวิชาเพศศึกษาแยกออกมาจากรายวิชาสุขศึกษาและจัดให้มีการเรียนทุกโรงเรียน จัดให้มีการสอนเนื้อหาความรู้อย่างต่อเนื่องในแต่ละชั้นเรียนเริ่มตั้งแต่วัยแรกเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งอาจจะเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

2.2 ด้านเนื้อหา ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาด้านเพศศึกษาที่สอนอยู่มีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ได้เสนอให้จัดเนื้อหาสาระที่เป็นเพศศึกษาแบบรอบด้านที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ได้แก่ วิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ และทักษะชีวิตต่าง ๆ ให้มีเนื้อหาที่ชัดเจนสะท้อนถึงผลกระทบของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

2.3 ด้านครูผู้สอน ควรได้รับการอบรมถึงวิธีการหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพศศึกษา และการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรทั้งด้านเนื้อหาสาระ วิธีการประเมินและเข้าถึงกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยง รวมถึงเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจความเชี่ยวชาญมากขึ้น มีความมั่นใจในการสอน การปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของครู การแสดงความรักความอบอุ่นแก่นักเรียน การเป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อให้นักเรียนไว้วางใจ ถ้าหากที่จะซักถามปัญหาและเข้ามาปรึกษาได้ตลอดเวลาเมื่อมีปัญหา นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขกับโรงเรียน ให้มีบุคลากรด้านสุขภาพเข้ามาสอนนักเรียนโดยตรง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพและมีประสบการณ์ตรงในการดูแลวัยรุ่นที่มีปัญหาทางเพศ การตั้งครรภ์และการคลอดในวัยรุ่น เชื่อว่าจะทำให้นักเรียนสนใจมากขึ้นและมีความน่าเชื่อถือสำหรับนักเรียนมากกว่าครูในโรงเรียนสอนเอง

2.4 ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้วัยรุ่นมีความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรโดยเสนอแนะว่า ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากการเรียนรู้ในผู้ใหญ่ (adult learning) แต่สามารถนำมาปรับใช้กับกลุ่มวัยรุ่นได้ โดยที่ผู้สอนต้องหาวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (scaffolding) โดยอาศัยการชี้แนะและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม รวมทั้งการใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการทางสังคม เช่น การเรียนรู้เป็นกลุ่ม เป็นต้น การที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองนั้น ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่ ประสบการณ์ (Experiences) การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical self-reflection) และ

การสนทนาเชิงวิพากษ์ (Critical discourse) ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ควรนำองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนั้นมาบูรณาการเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรทั้ง 5 องค์ประกอบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสุขภาพตามเป้าหมายคือพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรโดย เสนอให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธีเช่น กิจกรรมกลุ่มสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ การแสดงละครหรือบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์สมมติ การดูเรื่องราวสะท้อนชีวิตจริงผ่านสื่อหนังสือหรือคลิปวิดีโอต่างๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ฝึกเทคนิคการตัดสินใจ ฝึกการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบ ผู้เรียนจะได้ฝึกการเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ฝึกการคิดวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ ฝึกการคิดหาแนวทางและวิธีการเผชิญปัญหาหรือการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสนทนาเชิงวิพากษ์ รวมทั้งการค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และนำเสนอ อาจเป็นการซักถามจากผู้มีประสบการณ์ทั้งเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ใหญ่ในชุมชน รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองของผู้เรียนเอง และการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและหลากหลาย เช่น เว็บไซต์ความรู้เรื่องเพศศึกษาและความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ตัวอย่างแผนภาพความรู้หรือสื่อวิดีโอและหนังสือ รวมถึงเว็บไซต์ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาวัยรุ่น เพื่อให้เกิดทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน เสนอให้มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียน เน้นสื่อที่ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นด้วยตาและสัมผัสได้จริง เช่น แผนภาพประกอบ วิดีโอ คลิปหนังสือ power point อุปกรณ์ของใช้ที่สามารถใช้งานได้จริง เพื่อกระตุ้นความสนใจและช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะและมีความเข้าใจมากขึ้น

2.6 ด้านการวัดและประเมินผล มีข้อเสนอแนะว่าควรมีแบบประเมินด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศหรือพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรที่สามารถนำมาใช้ประเมินในห้องเรียนได้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า ด้านทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์วัยรุ่นของครูผู้ปกครอง และนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เพราะเป็นวัยที่ไม่มีความพร้อมหลายด้าน จะทำให้เกิดความผิดพลาด เกิดผลเสียต่อตนเอง การเรียนและครอบครัว ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ บุรเทพ โชครณานุกุล และ กมลชนก ขำสุวรรณ (2559) ที่ศึกษามุมมองและทัศนคติเรื่องเพศของแม่วัยรุ่นที่มีอายุแตกต่างกัน แล้วพบว่า ทัศนคติของผู้ใหญ่ที่มองเรื่องเพศเป็นเรื่องปกปิด การสอนเรื่องเพศจะสอนแบบทางอ้อม เช่น การบังคับไม่ให้มีแฟน ไม่ให้คบหากับผู้ชาย การให้กลับบ้านตามเวลากำหนด หรือในบางกรณีก็พบว่าการห้ามไม่ให้ออกนอกบ้าน อีกทั้ง ลักษณะคำสอนทางเพศในกลุ่มดังกล่าว แสดงออกในรูปแบบที่ยังคงวัฒนธรรม จารีต ประเพณีดั้งเดิมของไทย เช่น การรักษาวนสงวนตัว การเป็นหญิงพรมจรรย์ เป็นต้น แต่ผลการวิจัยนี้ก็ยังพบว่า ครูจำนวน 4 คน และนักเรียนจำนวน 11 คน มีความคิดเห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ บุรเทพ โชครณานุกุล และ กมลชนก ขำสุวรรณ (2559) ที่พบว่า สมัยนี้คนทั่วไปน่าจะมองเป็นเรื่องธรรมชาติ ธรรมดา ไม่เป็นอะไร เพราะในโลกออนไลน์มีการถ่ายรูปออกสื่อ ถ่ายรูปให้รู้เลยว่า เขาเพิ่งทำอะไรกันเสร็จแล้วถ่ายรูปกัน การดำเนินชีวิตจึงยึดสื่อ

เพื่อน และอาศัยการตัดสินใจด้วยตนเองและเพื่อนเป็นหลัก การรับฟังคำแนะนำจากผู้อื่นจึงไม่มีความสำคัญ

ประเด็นที่ 2 ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ เสนอให้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และจัดให้มีการเรียนการสอนแยกเป็นรายวิชาเดี่ยวที่ไม่ต้องเรียนรวมกับรายวิชาสุขศึกษา ให้จัดเนื้อหาสาระที่เป็นเพศศึกษาแบบรอบด้านที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ให้มีการจัดอบรมผู้สอนถึงวิธีการหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษา และการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรทั้งด้านเนื้อหาสาระ วิธีการประเมิน และการเข้าถึงกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยง รวมถึงเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้คำปรึกษา ให้จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการทางสังคมที่หลากหลาย ให้มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นสื่อที่ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นด้วยตาและสัมผัสได้จริง และให้มีแบบประเมินด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศหรือพฤติกรรมในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรที่สามารถนำมาใช้ประเมินในห้องเรียนได้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดิษฐ์พร พงศ์เทริยาง และ ทศนีย์ สุนทร (2561) ที่เสนอแนะให้มีการสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้จัดการเรียนรู้เรื่องเพศที่เหมาะสมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันปัญหาทางเพศมากกว่าการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา และยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการวิจัยของ มาลี สบายยิ่ง (2562) ที่เสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรให้ความสำคัญกับการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการสอนในหลักสูตรให้เข้มข้นตามสถานการณ์ปัจจุบันตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ต้องมีการอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเพศศึกษาอย่างเป็นระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ สอนทักษะชีวิตโดยใช้กิจกรรม ครูต้องทันสมัย รู้เท่าทันสังคมสมัยใหม่ รู้เท่าทันความเสี่ยงเพื่อจะได้ให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อป้องกันได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นำผลการวิจัยที่ได้ ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

1.2 การนำผลการวิจัยที่ได้ไปช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน และหน่วยงานสาธารณสุข สามารถกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้อย่างเหมาะสม

1.3 ใช้ผลการวิจัยที่ได้เป็นฐานในการหาแนวทางและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียน หน่วยงานสาธารณสุข และชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาทางเพศและป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรแก่วัยรุ่นอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือการพัฒนาสื่อการเรียนที่ช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สร้อย อนุสรณ์ธีรกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญเมือง แก้วคำเกิง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิดดา ภูหงษ์ทอง และ ดร.ฤทัยรัตน์ ชิตมงคล ที่ได้กรุณาตรวจสอบเค้าโครงและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2561, 24 พฤศจิกายน). พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559 เล่ม 133 ตอนที่ 30 ก. rh.anamai.moph.go.th.
- กรมอนามัย. (2560). ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับชาติ พ.ศ. 2560-2569 ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559. เทพเพ็ญวานิชย์.
- กรมอนามัย. (2561, 2 สิงหาคม). สถานการณ์อนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชนปี 2562. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. <http://rh.anamai.moph.go.th>.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2557). ประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สำหรับสตรีไทยวัยรุ่น อายุ 15-21 ปี. กองสุศึกษา.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2562). การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ. วารสารศึกษาศาสตร์ มธส, 12(1), 17-30.
- ธีรศักดิ์ ลักษณะนันท์ และ สมพร อิทธิเดชพงษ์. (2558). การจัดการปัญหาและการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม. สำนักสร้างและจัดการความรู้.
- บุรเทพ โชคนานกุล และ กมลชนก ขำสุวรรณ. (2559). “การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น” ผลกระทบทางสังคมจากมุมมองเรื่องเพศของแม่ต่างรุ่น. วารสารประชากร, 4(2) (กันยายน 2559).
- ประดิษฐ์พร พงศ์เตริ่ง และ ทศนีย์ สุนทร. (2561). การรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและแนวทางการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในวัยรุ่นชาย: การวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารพยาบาลสงขลา นครินทร์, 38(3), 152-166.
- มาลี สบายยิ่ง. (2562). พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังคมปัจจุบัน. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 30(3), 121-127.
- รณชัย โตสมภาค. (2561, 22 มกราคม). แนวทางการกำหนดนโยบายในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. <https://www.parliament.go.th/>.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561, 19 พฤศจิกายน). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔. <https://www.nesdb.go.th>.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีจากฐานราก. วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(3).
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative inquiry research design*, 3rd. SAGE publications.
- Kimemia, K. A. & Mugambi, M. M. Social media and teenage pregnancy among students in secondary schools in Imenti North Sub-County, Meru County, Kenya. *International Journal of scientific research and management (IJSRM)*. 4(9), 4586-4606. DOI: 10.18535/ijssrm/v4i9.18.

- Nutbeam, D. (2015). Defining, measuring, and improving health literacy. *HEP*, 42(4), 450-456.
- WHO. (2014). *Adolescent pregnancy*. Department of Reproductive Health and Research. Geneva: WHO.